

Zo gezegd

C. Boeken e.a. (2004-). *Zo gezegd 1.1, 1.2, 2.1*. Kapellen: Uitgeverij Pelckmans.
[Telkens met werkboek voor de cursist, docentenmap, audio-cd en voorbeeld-examens. Bij 1.1 en 1.2 horen ook fotosets, bij 1.2 een video en bij 2.1 een dvd.]¹

Zo gezegd is een handboekenreeks Nederlands voor anderstaligen (NT2) die intussen tot en met richtgraad 2.1 (halfgevoorderden) in heel wat Centra voor Volwassenenonderwijs in Vlaanderen met enthousiasme gebruikt wordt. Het is duidelijk dat deze reeks een heel degelijke aanwinst vormt voor de NT2-markt in Vlaanderen én voor lesgevers in Nederland die hun cursisten ook eens met materiaal uit Vlaanderen in contact willen brengen. Het enthousiaste onthaal van *Zo gezegd* bij heel wat leerkrachten is absoluut terecht. We geven hieronder na een korte beschrijving van het materiaal de sterke punten weer. We noemen ook een aantal minpunten, maar zeggen er meteen bij dat die geen afbreuk doen aan ons positieve oordeel.²

DIDACTISCHE AANPAK, THEMA'S EN ONDERDELEN

Zoals we in de docentenmappen en op de site kunnen lezen, hanteert de handboekenreeks het principe van *communicatief vaardigheidsonderwijs*, dat wil zeggen dat er wordt uitgegaan van wat cursisten moeten kunnen met taal, niet van wat ze moeten kennen. Concreet betekent dit dat er wordt gewerkt met functionele opdrachten bij de vier vaardigheden, dat er ook authentiek

materiaal wordt gebruikt en dat de cursisten in de klas zelf echt met elkaar communiceren.

Per richtgraad worden thema's uitgewerkt die gelinkt zijn aan de recentste NT2-leerplannen. Dat houdt in dat de contexten zoals voorzien in die leerplannen (officiële instanties, leefomstandigheden, vrije tijd enz.) duidelijk aan bod komen, soms in meerdere thema's. De link tussen thema's en contexten wordt in heldere overzichten weergegeven.

In 1.1 en 1.2 is er ook een onderdeel training van spelling en uitspraak. Hierin wordt het herkennen van klanken getraind eerder dan het uitspreken ervan (waarbij het wat vreemd overkomt dat de tweeklanken pas in 1.2 aan bod komen, want ze zijn even belangrijk voor de verstaanbaarheid als de klinkers). In 2.1 komen een aantal aspecten van prosodie aan bod: klemtoon (woord- en zinsaccent) en vraagintonatie. Elke richtgraad bevat verder een overzicht van de grammatica (werkboek cursist) en grammaticale oefeningen (werkboek cursist en/of docentenmap). In het werkboek staan er per thema handige overzichten van de nieuwe woordenschat. De docentenmappen bevatten bovendien heel wat extra materiaal voor bijkomende opdrachten en dat materiaal mag gekopieerd worden. Verder vinden we

er een aantal belangrijke en handige overzichten (situering van thema's binnen contexten, opsomming van materiaal op cd's, video en dvd e.a.), alsook de uitgeschreven teksten van de luisteroefeningen (dit vinden veel leerkrachten een groot pluspunt). In verband met zelfstandig werken biedt elk thema in het werkboek vragen voor zelfevaluatie aan. Hier en daar een opdracht voor buitenschools leren maakt het beeld volledig.

De auteurs maken de functionele en communicatieve aanpak waar. Hieronder geven we weer wat wij de sterke aspecten vinden van *Zo gezegd*, waarbij we ons voornamelijk op 1.1 baseren, maar hier en daar verwijzen we naar 1.2 en 2.1. Verderop noteren we ook wat zwakkere punten.

STERKE PUNTEN

Het luistermateriaal

Bijzonder opvallend is de hoge kwaliteit van het luistermateriaal, zowel inhoudelijk als technisch. Er is een rijk aanbod aan authentieke of toch minstens authentiek aandoende luisterteksten met de uitspraak van het Nederlands zoals die in Vlaanderen gehanteerd wordt. Dat is ontegensprekelijk een grote aanwinst voor het NT2-onderwijs in Vlaanderen. Interessant is ook dat sommige luisterteksten parallel door 'native speakers' en door buitenlandse studenten ingesproken zijn. Dat biedt mogelijkheden om bij je studenten te werken aan het bewustzijn dat een 'accent' de verstaanbaarheid niet in de weg hoeft te staan.

Functioneel en communicatief

De cursisten leren met dit handboek inderdaad wat ze moeten kunnen om levensecht te functioneren in een

Nederlandstalige omgeving. Functionele opdrachten bij luister- en leesmateriaal (bv. taakgerichte instructies zoals openingsuren begrijpen op antwoordapparaten van officiële instanties) en talrijke spreekoefeningen met informatiekloven (in de docentenmappen) zorgen daarvoor. Ook de schrijfp opdrachten doen realistisch aan. Het principe 'receptief voor productief' wordt consequent toegepast. Wat we ook heel goed vinden, is dat er in de luister- en leesteksten vaak een opvallend hoger niveau gehanteerd wordt dan bij de productieve opdrachten. Met andere woorden, cursisten leren omgaan met materiaal waarvan het niveau eigenlijk te hoog ligt, maar dit is juist iets wat ze inderdaad moeten leren om ook met de Nederlandse taal buiten de klas om te kunnen gaan. Lesgevers die intussen ook 2.1 gebruiken, melden wel eens dat de leesteksten op dat niveau soms toch té moeilijk zijn. Wat spreekvaardigheid betreft, bevat vooral het docentenboek veel met zorg uitgewerkt materiaal voor A/B-oefeningen (spreekoefeningen per twee met een informatiekloof) en voor andere probleemoplossende opdrachten waarbij de cursisten moeten samenwerken en tot echte communicatie komen.

Heel goede prijs-kwaliteitsverhouding voor de boeken

Niet alleen wordt er kwaliteit geboden, ook het prijskaartje is heel redelijk, met name voor het werkboek voor de cursist. Dat is een heel belangrijke factor, want vooral de beginnersgroepen Nederlands aan anders-taligen zijn vaak niet meteen kapitaal-krachtig. Met *Zo gezegd* krijgen de cursisten een verzorgd uitgegeven werkboek met een mooie lay-out (o.a. duidelijk icoontje voor luistervaardigheid, maar ook aangenaam lettertype), interessant materiaal, goede overzichten en verhelderende tekeningen/foto's of ander visueel materiaal (bv. uit

kranten). En ook de leerkracht mag niet klagen: de cd zit bij het docentenboek en je krijgt er ook een video of dvd bij vanaf 1.2.

Hiermee mag duidelijk zijn dat we deze handboekenreeks aanraden voor het NT2-onderwijs in de Vlaamse Centra voor Volwassenenonderwijs (én, zoals reeds vermeld, ook voor occasioneel gebruik in de parallelcircuits in Nederland). De minpunten die we hieronder weergeven, wijzigen onze positieve mening niet, al lijkt het lijstje misschien langer. Deze minpunten betreffen echter minder fundamentele aspecten en soms zelfs details.

MINPUNTEN

Grammatica

Op zich onmiskenbaar positief is het feit dat de behandeling van grammatica in deze handboekenreeks als ondergeschikt, louter ondersteunend wordt beschouwd. Binnen de optiek van taalvaardigheidsonderwijs kunnen we die keuze enkel toejuichen. Toch merk je dat zowel leerkrachten als studenten meermaals om een grammaticale leerlijn vragen. We vinden dat Zo gezegd ondanks enkele goede suggesties voor expliciete behandeling van grammatica in de docentenmap (bv. gebruik van gebaren/mediatoren, 'body grammar', een aantal grammaticaoefeningen) te weinig tegemoetkomt aan deze behoefte. Vooral de beginnende leerkracht heeft er een beetje het raden naar hoe je op een *zinvolle en didactisch verantwoorde manier* toch expliciet aan grammatica kan doen...

Concentrische luisteropdrachten: van algemeen naar specifiek

Wat de luisteropdrachten betreft: er wordt meestal met meerdere luisterrondes

gewerkt (wat uiteraard positief is), maar vaak liggen de vragen van de opeenvolgende luisterrondes op hetzelfde verwerkingsniveau van de tekst (bv. bepaalde informatie uit de tekst halen voor personage A, dan voor personage B) in plaats van steeds dieper in te gaan op de luistertekst. Er wordt ondanks het gebruik van luister rondes eerder zelden van globaal naar gedetailleerder gewerkt.

Spreekopdrachten

Er wordt sterk aan luistervaardigheid gewerkt, maar ondanks heel wat goede spreekopdrachten (vooral in de docentenmap) krijgen we het gevoel dat de spreekvaardigheid vaker geoefend moet worden. Er zijn relatief weinig dialogen opgenomen waarin ook tot spreken wordt aangezet. Misschien even wat reclame voor eigen winkel: in het CVO Kamer voor Handel en Nijverheid Brussel wordt *Riedel en Ritme. Vlaamse taalriedels*³ voor spreekvaardigheid (en dan met name voor automatisering van dagelijkse formuleringen) aanvullend bij Zo gezegd 1.1 en 1.2 gebruikt. De riedels vormen trouwens ook een goede aanvulling om reeds in 1.1 klemtoon, ritme en intonatie te oefenen in plaats van pas in 2.1.

Thema's en culturele informatie

De uitwerking van de thema's is vrij uiteenlopend van kwaliteit. Sommige thema's vallen eerder mager uit, andere hebben veel substantie. Er valt evenmin een vast stramien in de opbouw van de thema's te ontdekken en we krijgen soms de indruk van erg losstaande gehelen. Sommige leerkrachten ervaren dit dan net weer als positief: elk thema is een 'verrassing'. Deze soms wat 'fragmentarische' opbouw is sterker in 1.2 dan in 1.1. Dit heeft ook tot gevolg dat er relatief weinig sprake is van een cyclische opbouw. Hoewel bepaalde woordenschat opnieuw aan bod komt in

volgende thema's, moet de leerkracht toch zelf voor herhaling zorgen. Ook tips om een thema reeds voorafgaand aan de expliciete behandeling ervan impliciet aan bod te laten komen, ontbreken.

Het ontbreken van info over België, over culturele gewoontes en dergelijke wordt als een spijtig gemis ervaren, zeker in 1.1. (enkel de leestekst 'Wat doen Vlamingen?' uit *Wablieft* is opgenomen en uitgewerkt). Uit de inhoud van de dvd bij 2.1 (bv. 'Wat denken buitenlanders over Nederland en België?' en 'Dit is Belgisch') hopen we te mogen concluderen dat er op de hogere niveaus aan dit minpunt iets gedaan werd/ wordt (2.2?).

Prijs fotosets

Bij schooldirecties, die de docentenboeken en de fotosets moeten aankopen, bestaat er toch wel misnoegdheid over het hoge prijskaartje van de fotosets. Deze – overigens zeer mooie – fotosets zijn bij bepaalde opdrachten echt onontbeerlijk, maar voor scholen die op verschillende vestigingsplaatsen lessen organiseren, wordt het wel een erg dure kwestie. Als de directies dan nog vaststellen dat het niet ophoudt bij de aankoop van de boeken en de fotosets, maar dat er ook nog heel wat materiaal uit het docentenboek gekopieerd moet worden, dan rijst er wel eens protest...

Hoeveelheid leerstof en eigen inbreng

We horen nogal eens de opmerking dat *Zo gezegd* je eigenheid, je creativiteit als lesgever beknot. We ervaren dit zelf ook soms zo. Het handboek biedt een (té?) mooi en goed gestoffeerd traject met weinig mogelijkheid tot persoonlijke inbreng/toevoegingen op basis van actualiteit, feestdagen enz.

EEN AANRADER!

We keken 1.2 en 2.1 minder grondig in dan 1.1, maar globaal lijken zowel onze positieve als negatieve punten zich door te zetten, zij het dat we bij 1.2 en 2.1 wat meer menen te merken dat er nogal eens onder te sterke tijdsdruk gewerkt moest worden (de kwaliteit ligt af en toe iets lager). In zijn geheel willen we echter (nog eens) stellen dat *Zo gezegd* een bijzonder aanbevelenswaardige reeks NT2-handboeken vormt. De boeken bieden kwaliteit en hanteren/verwezenlijken de juiste keuzes in verband met didactische principes. Er is hier duidelijk door een aantal ervaren leerkrachten met kennis van zaken, enthousiasme en inzet aan gewerkt en we kijken dan ook uit naar het vervolg (2.2 en verder?).

*Ann De Schryver & Jes Leysen m.m.v. Diane Bzdenga
p/a Universiteit Antwerpen
Didactiek Nederlands aan Anderstaligen
Universiteitsplein, 2610 Wilrijk
jes.leysen@ua.ac.be
deschryver87@scarlet.be*

Noten

- 1 *Een verzorgde site voegt hier allerlei extra info en materiaal aan toe: uitleg bij didactische principes, herhalingsoefeningen, voorbeelden van jaarvorderingsplannen, printversies van uitleg bij de handboekenreeks, enz.: <www.pelckmans.be/zogezegd>.*
- 2 *We hebben in deze bespreking ook de positieve en negatieve reacties van een aantal collega's verwerkt. We willen alle collega's bedanken die ons nuttige informatie doorspeelden, ook al noemen we hier geen namen.*
- 3 *J. Leysen, A. De Schryver e.a. (2005). Riedel en Ritme. Vlaamse taalriedels. Leuven: Acco. [Cursistenboek met cd € 12 euro, docentenhandleiding € 34.]*